

REDAȚIA:

și
ADMINISTRAȚIA:
Deák Ferencz u. Nr. 35.

Articoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacției.

Concurese, inserțiuni precum și taxele de abonament se trimit administrației tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICEAȘĂ-ȘCOLASTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE ODATĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECA.

PREȚUL
ABONAMENTULUI
PENTRU
AUSTRO-UNGARIA :Pe un an: 10 cor.
Pe 1/2 an: 5 cor.PENTRU ROMÂNIA ȘI
STRĂINĂȚATE:Pe un an 14 franci.
Pe 1/2 an 7 franciTelefon pentru oraș
comitat Nr. 286.

Societatea academică „Petru Maior“.

1862—1912.

Societatea tinerimei noastre academice din Budapesta își serbează iubileul de 50 de ani ai existenței sale.

Această societate născută din însuflețirea curată a bătrânilor noștri a fost în acest interval de timp o adevărată mamă veghetoare a tinerimei noastre academice.

Sunt mulți dintre bărbații noștri conducători de azi, cari aici între păreții modești ai acestei societăți și-au pus o primă bază mai temeinică culturai lor românești.

Din acest punct de vedere meritul societății este neprețuit — pentru că pe mulți „ia scos din mijlocul vâltorii“ curentelor de înstrăinare în decursul acestui jumătate de secol, și le-a împrumutat credința fără șovăire în aspirațiunile bisericii și neamului nostru în etatea aceea, când sufletul fiind în plămădire ușor poate fi transpus pe teren greșit, ba chiar contrar felului nostru de viață

În urmare atenția călduroasă cu care este întimpinată societatea în aceasta zi de sărbătoare, din toate părțile; nu este altceva, decât timbrul unei recunoștințe binemeritate și sincere, din partea fiilor ocrotiți sub aripile ei.

În decursul celor 50 de ani s'au pârindat multe generații. Fiecare a adus ceva cu sine în acest cămin românesc dacă nu alte cel puțin un suflet dornic și setos după știință. Aci în sălășuirea călduroasă a aspirațiunilor noastre individuale, ducând apoi cu sine din acest cămin însuflețire, dor de muncă și hotărîre de jertfire pentru acel popor obidit, pe care până atuncea poate mulți nu l'au cunoscut, decât din referințele izolate a regiunilor nașterii lor.

Și la închegarea sufletească a intelectualilor noștri își are partea bine meritată aceasta societate. Pentru că în adunările ei s'au înfrățit în vremea tinereții mulți dintre fruntașii intelectuali români de pe plaiurile acestei țări. În atmosferă românească s'a împretinit ardeleanul cu bănă-

țeanul cu crișanul și cu maramurășanul recunoscându-se unii pe alții de frați și de copii ai aceluiaș neam cu o credință și o cultură.

În acest moment de sărbătoare trimitem și noi salutul nostru societății iubilante, dorindu-i cu toată inima viață îndelungată și spor cu rod înbelșugat — ca să fie și pe viitor mama veghetoare a culturai noastre pe seama tinerimei noastre academice.

X.

Cântec festiv,

la iubileul de 50 de ani ai societății academice
„Petru Maior“.

Copiii buni ai mândrei Nații
La sărbătoare azi ne chiamă,
Din văi, din munți, se adună frații,
Să-și mai sărute dulcea mamă.
E zioa nunții iei de aur.
La brâu ea poartă tricolorul,
Iar fruntea mirtul i-o 'ncunună
Și Primăvara obrăjorul!

Cu anii ea nu ține seamă,
In veci întinerită, eată
In haina ei de flori apare,
O Cosinzeană fermecată.
Copiii dragi i-admiră graiul
Cuprinși de-o sfântă adorare,
Le ard în lacrimi ochii tineri
De-un dor ce n'are asemănare!...

Cinzeci de ani de când s'adună
In cuibul-i fericit feciorii,
De când pe atâția prinși de valuri
I-a scos din mijlocul vâltorii.
Ce mândră e de toți! Ce dulce
Le spune bun sosit acasă!
In clipa asta par'că îngeri
O pun pe tron de împărăteasă.

Pe unii gingași 'i desmeardă,
Pe alții dornic 'i sărută,
Din Duhul iei, și vlagă nouă,
Și suflet nou le împrumută.
Și cum s'așează 'n șir la masă
Ospățul bine li-l cuvântă,
Poetii prind în mână lira
Și visul neamului îl cântă.

*E cântec plin de sănătate
De veselie îngerească,
O lume 'ntreagă 'ncepe hora,
O horă mândră strămoșească.
Să-i tot privești de aci 'nainte,
Uniți prin binecuvântare.
Să-i tot admiri cu câtă minte
S'au înfrățit cu-o sărutare.*

*Cei frați cu bărbi albite, înșiră
Povești din dusa tinerețe,
Ear celor tineri maica bună
Le dă cu glas duios povețe;
Și când le spune: „vine ceasul
Când vi-s'o cere-o jertfă mare“...
Bătrânii tac, își fac o cruce,
Și-și murmur ruga cu oftare...*

*Cei tineri își ridică brațul
Și ochii cătră cer ridică,
Ce vifor le-amorțise graiul
De nu mai pot nimic să zică?
O luptă 'n față le sculpează
Artistul ne'ntrecut, Durerea,
Și para ochilor ne-arată
Ce herculeană li-i puterea*

*Născuți suntem sub brazii și paltini
Și sub stejari bătrâni,.... mânia
Și viscoalele vremii vie!
Ne afle 'n câmp deschis urgia.
De-au fost eroi temuți strămoșii
Nepoții vor să fie încă:
Degeaba spală apa munții
Că nu le mișcă nici o stâncă!*

*Alexandru Munteanu al lui Vasile
protoprezbiterul Peșteșului.*

† Sever Secula.

Eră de prevăzut și de așteptat și cu toate acestea vestea morții sale a stors un sincer simțământ de durere dela cei-ce l'au cunoscut.

Om modest în felul său. Un suflet cu însușiri de-o rară nobleță, lipsit de pedantismul și aroganța caracteristică celor mici la suflet.

A fost omul datorinței și al muncii cinstate ori și unde a fost aplicat. Ca profesor, publicist, secretar consistorial și în urmă preot și-a știut afla în tot locul poziția demnă de datorințele impuse.

Personalitatea sa simpatică de-o înfățișare apostolică insufla o deosebită căldură și însuflețire în mijlocul elevilor săi. Accentul românesc al graiului său dulce, claritatea predării, exactitatea espunerii făceau din prelegerile sale o ade-vărată plăcere.

Cu o nespūsă însuflețire ne vorbea despre d. Iorga în apropierea cărui a avut fericirea să petreacă câțva vreme pe timpul studiilor sale la București și dela care probabil a împrumutat însuflețirea ceia curată ce-l caracteriză în tot pasul

A fost un zelos colaborator al revistelor și.

ziarelor noastre, a redactat câțva vreme »Biserica și Școala«.

Din activitatea sa literară lasă după sine câteva scrieri ca: Viața lui Moisa Nicoară, comedia Telegrama și un volum de schițe și nuvele.

În timpul din urmă s'a retras la sat în liniștea unei parohii, ca acolo să-și găsească o ocupație mai puțin obositoare pentru sănătatea sa sdruncinată. Ca om al datorinței nici aici nu s'a cruțat, ci a muncit cu râvnă până în momentul din urmă, când moartea nemiloasă la luat dintre cei vii prea de timpuriu, înainte de a-și valoriza în întregitate însușirile sale superioare.

Elevii săi îi vor păstră amintirea și îi vor duce tributul recunoștinței la tronul celui-ce îl va sălășlui în mijlocul dreptilor Săi.

X.

Ce scop a avut Pestalozzi, dând la lumină opera „Leonard și Gertruda“ și dacă opera aceasta are vre-un folos real pentru școală și familie?

— Urmare și fine. —

În ziua de 11 decembrie 1815 moare d-na Pestalozzi în vârstă de 76 ani; iar institutul rămâne sub conducerea profesorului de matematici Schmid, care apăruse în ochii soților Pestalozzi ca un mântuitor pentru dânsii.

În 1817, din pricina certurilor și intrigilor cari sfășiau pe profesorii institutului din Jverdon, Pestalozzi se află în culmea întristării și a celei mai grozave amărăciuni și 'n această stare sufletească penibilă bietului bătrân, el se hotără ca să părăsească frumosul său institut și castel dela Jverdon. Cu această ocaziune îi veni în minte legătura făcută cu editorul Cotta, de a-i da la lumină toate scrierile, prin liste de subscripție publică. Într'aceasta Pestalozzi își putu afla independența și siguranța, ca și liniștea sufletului, atât de mult căutate în deșert aiurea.

Prin legătura sau contractul făcut cu acest editor, Pestalozzi avea ca să primească, ca drept de autor, trei ludovici de fiecare coală tipărită, ceea ce reprezintă o sumă de peste 900 de napoleoni, căci întreaga editură avea să conțină aproximativ 12 volume, de câte 25 de coale fiecare. Pe de altă parte mai avea beneficiul asupra jumătății numărului exemplarelor depe listele de subscripție.

Subscripția eră pe timp de 6 luni și întrecu toate așteptările: nu numai prietenii și admiratorii personali ai lui Pestalozzi se grăbiră a se înscrie în listele de subscripție, emise cu această ocaziune. Așa, Țarul Rusiei subscrise 5.000 de ruble, Regele Prusiei 400 de taleri¹⁾ (1.200 de mărci germane), Regele Bavariei 700 de florini, etc.

În finele anului, subscripțiile realizate atingeau frumoasa sumă de peste 100.000 franci, din care lui Pestalozzi i-se cuvenia 50.000.

O altă bucurie avea ca să îndulcească încă amărăciunile bătrânului pedagog: Nepotul lui Pestalozzi, Gottlieb, care învățase tăbăcăria, ca și Felix Faure, fost președ. al republicii Franței, se căsătorii cu fiica

¹⁾ Un taler prețuia 3.75 lei sau 3 mărci.

profesorului Schmid, la care Pestalozzi ținea foarte mult, pentru calitățile ei sufletești. Cu ocazia celei de-a 72 aniversare a nașterii, Pestalozzi plecă însoțit de nepoții săi din Neuhoof la Jverdon, spre a asista la serbătorirea sa.

În timpul banchetului și în prezența membrilor familiei și profesorilor institutului, Pestalozzi își anunță în discursul-toast, hotărârea ce a luat de a consacra cauzei educației populare propusul subscripției operelor sale, adică cei 50 000 lei, exprimându-se în termenii următori:

1. *Las pentru studierea și experimentarea principiilor proprii a simplicii, din ce în ce mai mult, mijloacele de educație și de instrucție și a le apropia cât mai mult practicii educației în familie (Wonstube).*

2. *Formării de institutori și institutoare pentru școlile populare, într'acest spirit și pentru acest scop.*

3. *Pentru fondarea uneia sau a multor școli de experiență, în care copiii din popor să fie educați și să-și capete instrucția elementară.*

4. *Pentru perfecționarea continuă a mijloacelor de învățământ și educație domestică a poporului, etc. Apoi terminându-și cuvântarea sa — o perlă elocință și de frumoase aspirațiuni pentru binele întregii omeniri în viitor, se adresează corpului didactic al institutului din Jverdon, în termenii următori:*

„Prietenii și frații, fiți toți riște renovatori, într'acest sentiment, ai institutului meu de educație, niște restauratori ai vechiului său renume: fiți martorii tineretelor mele — ai spiritului meu — ce vi se înfățișează în deplină floare în „Leonard și Gertruda“ și apoi mai matur în „Cum își învață Gertruda singură pe copiii săi“. Acest spirit trăește și clocotește încă în mine și vroesc a trăi și eu într'însul până la mormânt“.

Dintre toți dascălii prezenți la această înălțătoare serbătorire, numai Schmid, care luă cuvântul îndată după magistrul, se declară întru totul următor al poveștelor marelui pedagog și învățător al omenirii, făgăduind totodată și dansul, în scopul indicat de Pestalozzi, suma de 6.000 lei; iar ceilalți se legară tacit prin jurământ, după indemnul lui *Niederer*, ca să amărăscă restul zilelor marelui filantrop și dascăl al omenirii suferinde. Din acel moment institutul lui Pestalozzi, din Jverdon fu pus sub direcțiunea lui Schmid.

La 2 martie 1825, Pestalozzi părăsi pentru totdeauna Jverdonul însoțit de membrii familiei și se stabilă iarăși la scumpul său Neuhoof, trăind împreună cu nepotu-său Gottlieb, care în 1822 se căsătorise cu o tânără, ce-i eră foarte pe plac bătrânului unchiu, după cum am mai arătat spre a-și petrece aci în liniște ultimele zile ce-i mai rămăseseră.

În 1826, unul dintre cei mai înverșunați vrăjmași ai lui Pestalozzi, *Niederer*, începî publicarea celor mai josnice pamflete în franțuzește și în nemțește la adresa lui Pestalozzi, care în ziua de 21 noiembrie 1826 se dusesese la Brugg, ca să ia parte la o întrunire cetățenească, în care aveă să vorbească despre „*Cultura Poporului*“.

Cu această ocazie, Pestalozzi puse în mână pastorului din Birr o scriere a sa „*Essais d'une esquisse de ce qui constitue l'idée de l'éducation élémentaire*“, ca s'o citească; apoi cu mare mulțumire sufletească declară pastorului Steiger că se simte robust ca un urși se reinturnă la Neuhoof, unde după câteva zile, liniștea și seninătatea sa trupească și sufletească îi fură groaznic și sdruncinate, la primirea unui pamflet, semnat de un pseudonim Biber, pe care citindu-l venerabilul bătrân, deodată fu apucat de friguri violente.

După vre-o câteva minute, vroî ca să ia condeiul,

spre a scrie un răspuns la acel pamflet, care-l acoperiă de oprobriu față de toată lumea; însă îi pică condeiul din mână și căzî grav bolnav la pat.

Medicul chemat în grabă îi prescrise o liniște absolută timp de cel puțin 6 săptămâni. Această prescripție Pestalozzi n'o păzi cu religiozitate și astfel bala se agravă tot mai mult; revăzîndul medicul, găsi că va fi nevoie de o intervenție chirurgicală, spre a salvă pe pacient, dispunînd ca bolnavul să fie transportat dela Neuhoof la Brugg, spre a-l putea aveă în mai d'aproape supraveghere. Pestalozzi consimți la povața medicului său și înainte de a plecă, în ziua de 15 Februarie 1827, văzîndu-și sfârșitul apropiat, dictă pastorului Steiger din Birr testamentul său, în care lăsă cu limbă de moarte posterității, ca să-l spele de toată rușinea și înjosirea balilor veninoase, cu care-l acoperise *Niederer* și alți detractori, sub pseudonimul Biber, și porni într'o sanie la drum, pe un timp foarte aspru. Ajungînd fu instalat într'o odăiță din otelul „*Zum rotten Haus*“, avînd lângă căpătâiul său pe nepotul și nepoata sa Gottlieb Pestalozzi. A doua zi, 16 Februarie, 1827 fu apucat de o criză a boelei, cu delir, și la 17 Februarie, orele 8 dimineața, își dete obștescul sfârșit, pe brațele celor mai scumpi membri ai familiei.

După 2 zile fu înmormîntat în cimitirul din satul Birr, unde i-se purtă cosciugul pe brațe de către mai mulți învățători din comunele vecine, ai căror școlari și câțiva prieteni îi formară cortegiul până la ultimul locaș.

După dorința ilustrului defunct, timp de 12 ani dela moarte, numai un trandafir alb arătă vizitatorilor locul în care a fost înhumat.

În 1846, cu ocazia centenarului aniversării nașterii lui Pestalozzi, guvernatorul cantonului Argovia dispune ca să ridice în fața școlii din Birr un mauseu, sub care se odihnesc în pace până astăzi rămășițele celui mai înflăcărat și mai devotat prieten și părinte al săracilor și al copiilor.

Cruda și neașteptata moarte nu i-a dat răgaz, ca să-și vadă publicate o mulțime din operele sale; chiar partea a cincea din „*Leonard și Gertruda*“ pe care abiă o terminase, a rămas în manuscris, văzută și știută numai de membrii familiei și de profesorul Schmid.

Aceste manuscrise inedite n'au văzut lumina zilei, căci se pare, că și soarta i-a fost vrăjmasă acestui erou al istoriei universale a pedagogiei moderne; în 1840 nepotul pedagogului nostru, a vroît ca să le trimeată spre publicare lui Schmid, care se stabilise la Paris și pe drum, cutia în care le impachetase s'a pierdut și na mai fost cu puțință ca să se găsească, cu toate cercetările făcute de către autoritățile poștale franceze și elvețiene.

VI.

Concluziuni finale.

Acum, după ce am depănat fir cu fir (foarte sumar, totuși) în capitolele precedente întreaga viață, activitate și personalitate a lui *Enric Pestalozzi*, tipul fără de asemănare al învățătorului om, spre deosebire de *învățătorul Mesia*, suntem ținuți a recunoaște că pedagogul Pestalozzi a fost plin de cea mai sfântă dragoste creștinească către aproapele său — *poporul de jos* — și implicit către micii copilași; iar din concluziile ce vom trage asupra utilității operei sale „*Leonard și Gertruda*“, se va vedeă că această operă a fost pusă de către autoritatea noastră școlară superioară, cu foarte multă dreptate și prudență, în discu-

țiunea tuturor membrilor corpului didactic primar din regat.

„Leonard și Gertruda“, floarea cea mai mirositoare și mai delicioasă a tuturor celor 12 volume în care sunt adunate operele lui Pestalozzi e, după cum am arătat, un roman social de reformarea moravurilor timpului în care a trăit pedagogul nostru d'apururi venerat; și conținutul acestei opere de pedagogie socială, departe d'a se învechit, eu socot, că e încă pentru mamele românce, ca și pentru noi învățătorii neamului un teren virgin în mare parte, în care cercetând și perseverând cu bunăvoință și curiozitate simpatică vom putea afla multe adevăruri și chiar multe învățăminte, de care făcând uz în viața noastră zilnică profesională și familiară vom aduce școlai și familiei cele mai prețioase servicii, asigurându-i pe un îndelungat viitor o prosperare tot mai mare.

De unde concluzia finală că ideile lui Pestalozzi din opera „Leonard și Gertruda“ ca și din celelalte opere ale sale didactice sunt și vor fi vreme îndelungată ca un far luminos. Chiar șefii sau conducătorii culturii și educației popoarelor pot găsi aci surse bogate de ridicarea maselor, cum și bogătașii și filantropii pot găsi modele de imitat în *Arner, Izelin, Tschärner, Juncker, Effinger*, preoții în *Ernest, Frölich, Steiger*, mamele de familie în pioasa *Gertruda, Elisaveta Näf*, etc., iar noi institutorii și institutoarele în locotenentul *Glüphi* și *Margareta*, dascălii școlai reformate din satul Bonnal. Oglinda fidelă a tuturor cărmuitorilor și primarilor hrăpareț și spoliatori ai sătenilor, *Hummel, Märche*, în câte specimene nu se pot întrevedea și în zilele noastre?

Mizeriile sociale și domestice ale lucrătorilor căzuți în patima beției și a jocurilor de cărți încă sunt artistic zugrăvite în zidarul *Leonard* și în alte personaje din romanul nostru social „Leonard și Gertruda“. Cu convingere emitem părerea că toată activitatea noastră școlară și extrașcolară din ultimul deceniu, trâmbitată pe aripele văzduhului de către marii noștri bărbați de școală și îmbrățișată de către noi dascălii cu o ardoare vrednică de laudă își poate vădi sorgintea în capodoperile lui Pestalozzi, acest geniu binefăcător al omenirii, care prin opere ca „Leonard și Gertruda“ a mână și va mai mână încă la sursă pe toți oamenii de guvernământ ai țării noastre ca și pe noi învățătorii neamului din regatul *Marelui și Intellectului nostru Rege, Carol I-ii de Hohenzollern*.

La 3 persoane datorește Pestalozzi existența firii și năzuințelor sale, de a fi socotit în istoria universală a pedagogiei moderne, ca cel mai desăvârșit erou învățător și educator mântuitor al poporului de jos; lui *Iselin* din *Basel*, soției sale *Anna Schultes Pestalozzi* și servitoarei sale *Elisabeta Näf*, idealizeată în *Gertruda*.

Numai grația acestor 3 factori, Pestalozzi, după falimentul din *Neuhof*, care putea să-l conducă sau la sinucidere sau la ospiciu, deveni scriitorul celebru sau autorul unor opere de o rară bogăție de sentiment și cugetare — de o sublim frumsețe — ce ieșiră din pana sa măiastră timp de 18 ani, când sub formă de romane, în care biciuește moravurile sociale ale vremii, când sub formă de dizertații și chiar sub formă de meditații filozofice, în fine, de tratate didactice și de metodologie generală și specială.

De aceea putem spune cu absolută convingere că într'această perioadă dela 1781—1825 prin cele vreo 13—15 opere, Pestalozzi a pus temelile unei adânci și adevărate pedagogii de solidaritate socială, care

încă în multe privințe sunt, chiar în zilele noastre, o taină a viitorului.

Pestalozzi a trăit 10 ani numai în milocul țărânilor și numai așa și-a făcut convingerea că: *nu de sus în jos, nici din afară poate veni mântuirea unui popor, ci dintru sine însuș. Cel mai mare bine ce face omului în genere, este să-l înveți ca să se ajute el singur.*

Mântuirea unui popor nu poate veni dar decât printr'o lucrare sufletească lăuntrică, adică de jos în sus, prin educația fiilor și ficelor acelu popor.

Ce adevăr universal și veșnic proaspăt!

Iată aceea ce-l hotărăște pe Pestalozzi ca să se întorcă după 30 de ani, iar acolo de unde plecase, adevă să se facă învățător de orfelini la *Stansz* la *Bertuod* și apoi la *Jverdon*. La școala din *Stans*, Pestalozzi își pune în aplicare principiile sublimii sale pedagogicii. În domeniul căreia mereu creiază aceeaș revoluțiune, pe care a creat-o Kant în domeniul filozofiei universale, prin opera sa „*Critica rațiunii pure*“.

Cu alte cuvinte, după Pestalozzi, cultura sufletească nu trebuie să se facă din afară înăuntru, ci viceversa; ceea ce învață și află copilul în școală sau în familie nu trebuie să-i vină ca ceva al altuia, ca ceva din lumea din afară, ca ceva silnic, ci trebuie să crească viu și în dispoziții vesele din sufletul însuș al copilului: *din ce știe, din ce vede, din ce simte, din ce poate, din propria-i experiență și propriile-i dispoziții și puteri sufletești.* Buna dispoziție și spontanietatea din partea copilului școlar, acestea trebuie să fie caracteristicile tuturor orelor de școală și de învățură. Iată în ce rezidă *învățământul intuitiv*, gloria lui Pestalozzi sau paternitatea ce i-o atribuie cu drept cuvânt pedagogia numai lui *Enric Pestalozzi*.

Roadele școlai pestalozziane au fost:

Placa de ardezie, pe care Pestalozzi a introdus-o în școala din *Stansz* spre a face economie de hârtie; vorbirea în cor și desemnul ca premergător scrisciturii tot lui Pestalozzi se datorese.

În *Stansz* a găsit el casa *Gertrudei*; aci Pestalozzi a ajuns *Glüphi*.

La 1799, armata franceză fugărită de Austriaci își ocupă pozițiuni strategice în Elveția și localul de școală din *Stansz* al lui Pestalozzi fu luat pentru cazarma soldaților francezi; iar el se instală la *Burgdorf* și apoi la *Jverdon*. În maiu, 1800 fu vizitat în școală de către marele pedagog *Herbart*, care asistând câteva ceasuri la lecțiunile făcute copiilor de Pestalozzi, fu așa de impresionat, încât singur spuse: „*Ou greu m'am putut abține de a nu lua loc în bancă alături de școlari, din spectator ce eram*“.

La *Jverdon* s'au trimis din toate părțile tineri ca să învețe în școala lui Pestalozzi ca: marele profesor de matematici dela universitatea din *Berlin Stein*, marele geograf *Karl Ritter, Nicolovius*, care a ajuns cancelar în *Prusia*; *Fröbel* inițiatorul grădinilor de copii, ca și *Herbart*, părintele pedagogiei științifice contemporane școlai pestalozziane, datorese tot meritul și reputația lor de educatori ai omenirii.

Personalitatea lui Pestalozzi este una din acele figuri despre care, cu drept cuvânt, se poate zice, că a făcut ca viața urmașilor să fie într'o lature oarecare a maiestruului, altfel de cum ar fi fost fără venirea lui pe lume; ceva asemănător cu *Mahomet*, cu *Luther*.

Întreaga sa viață și întreaga pedagogie a lui Pestalozzi este o genială aplicațiune a acestor 2 mari porunci ale Mântuitorului:

1-a „*Iubește pe aproapele ca pe tine însuși*“.

2-a „*Curățește mai întâiu năuntru paharului, ca*

să fie și dinafara lui curată". Așa a fost opera lui Pestalozzi la Neuhof și la Stansz.

Ceea ce dă lui Pestalozzi un loc aparte în Panteonul pedagogiei popoarelor e această notă: *îndreptarea spre popor, spre poporul cel mai de jos.*

Numai Rochow și Tolstoi l-au imitat întrucâtva. Cugetarea și sublimitatea inimii lui Pestalozzi, ca și a operelor sale, are multe fire de legătură cu întreaga mișcare de idei a vremii în care a trăit.

A crescut creștinește în casa mamei sale, Suzana Hotze-Pestalozzi, și și-a petrecut vacanțele ca școlar la țară, în casa unchiului său pastorul Hönng; s'a adăpat la ideile lui J. J. Rousseau și-l găsim în strânsă prietenie cu Kant, Fichte, Goethe, Schiller, Herder, Klopstok, după cum ni-l prezintă în zilele noastre, pedagogul german Paul Natorp.

Predecesorii lui Pestalozzi vroiau prin teorie numai ca să creeze indivizi, iar el rupând-o cu trecutul vrea să crească o națiune, prin înălțarea masselor de jos în sus, spre a se putea ridica singure prin *valoarea muncii* la valoarea morală a unui factor de educație.

Deci, pedagogia lui Pestalozzi e eminent socială etică, spre deosebire de toți predecesorii săi cari cântau cultura estetică a individului antic; iar învățătorul ideal al lui Pestalozzi e *mama*, ilustrată în Gertuda.

Pestalozzi e promotoriul înființării școalelor normale populare; căci școala sa din Jverdon a format sute de învățăcei sau normaliști, cari au împrăștiat în lumea întreagă din continentul nostru entuziasmul lui Pestalozzi pentru o mai bună educație obștească. Nu-i vorbă, trebuie să recunoaștem faptul, că și poporul ca și țara din care a ieșit *această lamură a omenirii*, posedă calități de rasă, ce au făcut cu puțință desvoltarea marilor idei și a grandioasei personalități a lui Pestalozzi.

Elveția a fost, este și va fi țara clasică a pedagogiei.

Dacă a existat vre-un dascăl mai strein de ori și ce tip, de îngrădirea în forme pedante de predare (treptele formalele), acela a fost numai Pestalozzi. *Libertate vieată, căldură*, iată ce-a zămislit Pestalozzi în școală și acesta e sufletul pedagogiei pestalozziane, care nu va pieri niciodată și va fi veșnic nou cât va fi acest pământ. Deaceia pedagogul german Mayer numește pe Pestalozzi, „*Kant al pedagogiei și al didacticei*“.

Și după cum filozofii de acum o jumătate de veac aveau o lozincă, în speculațiunile lor: „*Inapoi la Kant*“, tot așa și lozincă tuturor învățătorilor din zilele noastre ar trebui să fie: *Inapoi la Pestalozzi!*

„*Albina*“.

Stef. Kritzescu.

Biserica orientală în fața bisericilor apusene.

(După Guettée.)

Oricine știe, că biserica orientală, cu toate că a păstrat spiritul apostolic, care îi impune datorința de a se dovedi ca atare în lumea întreagă, n'a fost niciodată pătrunsă de acel spirit *propagandist*, care caracterizează bisericile apusene, chiar și pe acelea cari în virtutea principiilor lor fundamentale ar trebui să condamne ori ce propagandă, ca pe o pedecă în calea lucrării libere a Duhului sfânt asupra sufletelor. Dar, în urma unor împrejurări politice, biserica catolică și ortodoxă orientală, de mai multe veacuri, nu numai nu s'a arătat *propagandistă*, ci pareă osândită a păstră numai pentru sine vistieria sacră, pe care a primit-o dela Apostoli. Provedința aveă — fără nici o

îndoială — scopul său, impunându-i adevăratei biserici aceea stare de izolare și de atonie, după cum ea a avut atare țință trimițând unei părți din această biserică un martirtu de mai multe veacuri. Ooare n'a fost acest martirtiu mijocul pentru a conversa în sânul ei aceea ortodoxie, pe care au perdut-o în prosperitatea lor bisericile apusene? Noi nu suntem atât de îndrăzneți încât să pretindem a cunoaște planurile nepătrunse ale Provedinței, dar suntem izbiți de aceste două fapte din domeniul trecutului:

1. că biserica catolică orientală a păstrat ortodoxia în mijlocul suferințelor seculare;

2. că a câștigat pentru credință rasa slavă, în vremea ce pierdeă rasa latină. Un al treilea fapt ne produce o vie impresiune în zilele noastre: anume, pentru a ne exprima asifel, fără știrea ei și fără ca ea să-și deă în chip direct concursul la acest fapt, biserica orientală începe a se face cunoscută acestor biserici apusene, cari au părăsit-o începând din veacul al nouălea.

Din motive interesante împărații din răsărit căutară altădată să reîmpreune bisericile despărțite. Papii din motive analoage s'au nuzuit, nu să unească, ci să domneze bisericile răsăritului.

Momentul Provedinței nu sosise încă. Astăzi lumea nu mai încearcă atari întreprinderi mărețe de unire sau de supunere, și iată că biserica catolică orientală pătrunde puțin câte puțin în sânul bisericilor apusene fără să fie cu puțință a spune sub ce impulsione se făptuește această mișcare. Ea s'a îndeplinit încetu cu încetul, fără sgomot, prin niște fapte aproape fără însemnătate în ele înseși; aceste fapte fără valoare s'au primit și din ele rezultă astăzi o mișcare, a căreia gravitate nimenea n'o poate ascunde.

E puțin lucru, în aparență, ca un om de credință, un preot zelos să conceapă planul ridicării unei biserici ortodoxe în sânul bisericilor apusene; dar dacă impulsionea, căreia el s'a supus, se comunică, dacă se înalță astfel de biserici ortodoxe în toate părțile, dacă sunt atari în cele mai multe din statele europene, dacă îndemnul trece din vechiul continent în cel nou și răsbește până în California, atunci e cu neputință să nu recunoască cineva, că mai presus de niște fapte particulare, cari — luate izolat — n'au vre-o importanță mare, planează un mare fapt, de care trebuie să se țină socoteală.

E puțin lucru, în aparență, că unii oameni de credință aspiră către unirea bisericilor pe temeiul adevărului; dar dacă acești oameni se înmulțesc, dacă aspirațiunea lor particulară devine oarecum o inspirație socială, un instinct, care pătrunde sufletele, le supune, le îndreaptă, le mână înainte fără a ști limpede în ce chip și pentruce, — atunci nu se mai poate privi unirea ca o cugetare bună a câtorva oameni evlavioși; ea trebuie primită ca o impulsione providențială, care va sfărîmă pedecile, ce par de neînvins pentru puțină noastră înțelepciune omenească.

E puțin lucru în aparență, că câțiva prieteni ai adevărului, încumentându-se a înfruntă mânia unei partide și nepăsarea mulțimii, fac încercarea să întemeieze un smerit organ, prin care biserica ortodoxă va putea, pentru întâia oară, să fie ascultată în mijlocul luptei sgomotoase dintre opiniunile teologice și filozofice, al căror teatru este Apusul. Dar dacă această foaie umilă, cu toate că cu sacrificii numeroase continuă a trăi, dacă ea ajunge să se statornicească pe temelii solide; dacă glasul ei e ascultat în mijlocul sgomotului, care ar putea de o sută de ori să-l stingă; dacă alte jurnale pretinești reproduc

cu laude lucrările ei în diferitele părți ale lumii; dacă jurnalele vrăjmasse îi duc groaza, atunci organul bisericii ortodoxe în apus nu mai este, în ochii oricărui om cugetător, o simplă revistă după chipul și asemănarea altor foi religioase, ele văd în el biserica ortodoxă însăși dovedindu-și doctrina sa.

E puțin lucru, în aparență, ca un scriitor din apus să se ocupe de biserica catolică orientală. Dar când o mulțime de scriitori în Franța, în Germania, în Anglia, în America, studiază același subiect; când, de pildă, în sânul universității latine din München doctorul Pichler ia asupra sa combaterea doctorului Doellinger; când în sânul bisericii anglicane, doctorul Overbeck proclamă, că tipul adevăratei biserici nu este nici în romanism, nici în protestantism, ci numai în biserica catolică orientală: când teologii fanatici ai romanismului, bunăoară cardinalul Pitra și abatele Tilloy, se silesc să atenueze greșelile bisericii lor pentru a o pune în potrivire cu biserica catolică orientală; când alți teologi tot așa de fanatici sunt de părere că polemica cu biserica orientală se impune spiritelor din ce în ce mai mult, atunci nu se mai poate micșora mișcarea științifică, care se face în jurul bisericii orientale, la cele mai neînsemnate proporții ale tipăririi câtorva opere.

Dacă noi am putea intra și pe terenul politicii, am indica încă și alte simptome, cari ar întări pe cele, cari le-am arătat și cari ar contribui la demonstrarea adevărului, că fără a o părtini din oarecare parte, biserica catolică orientală este fără rezistență împinsă a face mărturisiri despre sine însăși, despre doctrina sa, despre constituțiunea, despre viața sa intimă în fața bisericilor apusene.

În ce vreme se întâmplă această mișcare? Într'un timp, când spiritele lipsite de adevăr, se chinuesc sub apăsarea a o mie de sisteme, cari nu pot da răspunsuri îndestulitoare la problemele ce și le pun; într'o epocă când toate națiunile sunt împinse cu toată puterea unei impulsii providențiale a legă între ele relațiuni de tot felul, a face schimb neîntrerupt cu ideile lor, moravurile, civilizațiunile lor respective; într'o epocă, când papalitatea care a atras după sine toate bisericile apusene așa departe de adevăr, cade sfâșiată și-și pierde orice înținerire socială; într'o epocă, când bisericile despărțite de Roma începând din veacul al XVI-lea simt mai mult, ca ori-când, că ele au făcut un drum greșit și că trebuie să dea avizul pentru o nouă reformă în înțelesul ortodox, dacă nu voiesc să piară.

Este cu neputință să nu observe omul în aceste fapte, ce ne par incontestabile, degetul lui Dumnezeu, care conduce evenimentele către triumful definitiv al bisericii sale. În nerăbdarea noastră, atât de firească unor ființe efemere, pentru cari un secol este o perioadă de timp așa de lungă, noi am voi să vedem făptuindu-se acest triumf sub ochii noștri; dară Dumnezeu, înaintea căruia timpul în toată întregimea lui nu este decât un moment fugitiv, nu este așa de grăbit în intențiunile sale. Nu putem așadar să stăvilem momentul, când se va săvârși triumful adevăratei biserici; însă aurora acestei victorii strălucește într'o lumină așa de vie, încât ar trebui să ne închidem ochii de bună voie pentru a nu o băga în seamă.

Ca și Christos biserica are de parcurs patru perioade. Ea a strălucit mai întâi prin minunile și învățătura sa. Apoi a venit perioada suferințelor. Vrășmașul i-a sfâșiat haina și a acoperit-o de ocară; a îmbrăcat-o cu mantaua batjocurii; capul i l-a înțâpat cu o cunună de spini; membrele i-le-a sfărâmat; a răstignit-o pe cruce și i-a strigat în delirul mândriei sale: „Hei!

Tu care pe alții ai mântuit, mântuește-te pre sine-ți“. Și în timp ce privind biserica, care părea moartă și îngropată în mormânt, vrășmașul triumfă împodobit de o diademă: mândru de bogățiile și de puterea sa așezat pe un tron, în fața căruia se prosternau toți puternicii lumii.

Dar iată că biserica scutură țărâna mormântului și Apostolii săi cuprinși grabnic de uimire exclamă: „Ea a înviat, noi suntem mărturii“. Duhul lui Dumnezeu începe atunci să pătrundă și să sufle unde-i este voia, ca să creeze Apostoli și să înviescă fața pământului. Vrășmașul, pe care profetul îl zărise de-alungul veacurilor în strălucirea puterii sale, dar cu picioarele de argil, simte că mărimea i-se eclipsează și că nu peste mult nu va mai rămâne din el, decât o ruină. Opera lui Dumnezeu începe a se săvârși. Ca și Christos biserica a înviat și-și începe perioada vieții sale glorioase, pe care va continua-o până în ziua, când călcând pe urmele conducătorului său, se va sui la ceruri.

Așa fel se prezintă biserica sobornicească orientală în acest moment bisericilor apusene. Orice creștin sincer e dator a-și aținti privirea asupra acestui mare eveniment.

„Rev. Teologică“.

I. Beletță

CRONICA.

Congres pentru catihetică. În zilele din 6—11 sept. n. a. c. se va ține la universitatea din Viena un congres pentru catihetică. Programul foarte bogat și interesant conține următoarele 4 categorii de chestiuni: 1. Chestiuni metodice pentru predarea religiunii în școlile populare (predarea religiunii clasele de mijloc și cele de sus. Predarea istoriei biblice; predarea liturgiei; planul de învățământ pentru clasele de mijloc și pentru cele de sus ale școlii populare. Predarea religiunii pentru copii puțin dezvoltați în cele intelectuale). 2. Manualele pentru predarea religiunii în școala populară. 3. Chestiuni metodice cu privire la predarea religiunii în școlile mai înalte, în legătură cu manualele pentru aceste școli. În legătură cu acest punct din program se vor trata o mulțime de chestiuni de tot interesul pentru catihetii noștri din școlile secundare. 4. Literatură pentru catihetii și învățătorii de religiune. Ar fi bine să ia parte măcar unul dintre catihetii noștri la acest congres și apoi să raporteze despre lucrurile bune pe cari le va fi auzit și văzut acolo, ca să vedem ce putem învăța dela alții. De sigur — destul de mult. Un bilet de membru al congresului costă 10 cor. (Rev. Teol.).

Fanatism religios. Autoritățile orașului Lafayette din statul Louisiana, cum se vestește din Newyork au dat de urma unei secte religioase, care în fanatismul său jertfește oameni. O femeie de mulatru a tradat secretele sectei și a mărturisit, că ia însăși a ucis în serviciul adepților 17 negri. De obicei erau omorite familii întregi într'o singură noapte.

Concurs.

Pentru îndeplinirea definitivă a stațiunii învățătorești din **Bocsig**, se escrie concurs cu termen de **15 zile** dela prima publicare în organul oficios „Biserica și Școala“.

Emolumentele sunt: în bani 600 cor., 2. scripturistica 6 cor., 3. pentru conferință 20 cor., 4. pentru învățător 3 st. □ de lemne, în preț de 48 cor., 5. pentru funcțiunile cantorale, stolele uzuale, 6. întregirea le-

gală, a fost deja staverită dela stat și tot de acolo se vor cere și cvincvenalele legale, 7. cvartir cu 2 odăi și cuină, cu supraedificate și grădină de 800 st. □

Alegându-l, fără altă remunerație, va fi îndatorat a instrui și elevii școlii de repetiție, apoi a se îngriji de cantorat, precum și a conduce elevii la s. biserică în duminică și sărbători.

Aceia, cari știu conduce cor vor fi preferiți.

Recurenții să-și ajusteze recursele lor după prescisele regulamentare și adresate comitetului parohial gr. or. rom. din Boesig, să le subștearnă P. On. Oficiu ppresbiteral gr. of. rom. din Jenopolea (Borosjenő). având a se prezenta în s. biserică din Boesig, în careva duminică ori sărbătoare, spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic. *Comitetul parohial.*

În conțelegere cu: *Ioan Georgia* protopresbiter, insp. scol. conf.

—□—

1—2 gr.

Ad. Nr. 176/912.

Pentru îndeplinirea postului de învățător dela școala confesională gr.-or. rom. din **Roșia (Borosroșa)** (protopopiatul Buteni) se deschide concurs, cu termen de **30 zile** dela prima publicare în foaia oficioasă „Biserica și Școala” pe lângă următoarele emolumente:

1. Salar în bani din cassa cătorală 362 cor. 2. Întregirea dela stat 400 cor. care e deja în curgere. 3. 6 Hl. grâu 78 cor. 4. 6 Hl. cucuruz 60 cor. 5. Venit cantoral computat în 4 cor. 6. Pentru învățător 16 m. lemne 96 cor. iar pentru sala de învățământ 8 m. lemne. 7. Pentru conferință 12 cor. 8. Pentru scripturistă 6 cor. 9. Cvincvenalele prescise de lege se vor cere dela stat, după serviciu de 5 ani în comuna aceasta. Locuință, 2 chilii, grajd, și grădină.

Alesul va avea să provadă cantoratul în și afară de biserică și să îplinească funcțiile ce vor obveni în parohie, va avea să instruiască elevii în cântările bisericesti, să țină cu ei răspunsurile liturgice, să conducă școala de repetiție.

Petițiile concursuale să se adreseze comitetului parohial din **Borosroșa** pe calea oficiului protoprezbiteral din **Körösbökény**, reflectanții sunt poftiți a se prezenta în vre-o duminică sau într-o sărbătoare în s. biserică din **Roșia**, spre a-și arăta desteritatea în cant și tipic.

Borosroșa (Roșia) din ședința comitetului ținută în 24 februarie (7 martie) 1912.

George Bodea,
preș. com. par.

George Barna,
not. com. par.

În conțelegere cu: *Iuliu Bodea*, adm. ppres insp. scol.

—□—

2—3

Pentru îndeplinirea parohiei de **cl. II Șuștiu-Briheni**, în urma ordinului Vener. Conzistor nin **Oradea-mare** de sub N-rul ad. 39/81 B. 1909 se publică concurs cu termen de alegere **30 zile** dela prima publicare, pe lângă următoarele emolumente:

1. Din **Briheni** câte 2 cor. dela fiecare familie; 2. Din **Șuștiu** câte 23 litri bucate mixte dela fiecare număr de casă; 3. Stolele uzuale și 4. întregirea dela stat după calificațiunea alegându-l.

Întrucât înaltul guvern ar decretă **Șuștiu** și **Briheni** de două parohii independente, alegându-l paroh va opta numai pentru una din aceste parohii.

Alegându-l paroh va avea a catehiza la școala din **Briheni** fără altă remunerațiune.

Doritorii de a ocupa aceasta parohie sunt poftiți a-și înainta rugărilor instruite conform regulamentelor în vigoare până cu 10 zile înainte de alegere subsemnatului protoprezbiter în **Vășcău**; iar în vre-o duminică ori sărbătoare se vor prezenta la sf. biserică

din **Șuștiu** și **Briheni**, cu observarea §. 20 din Regulament pentru a-și arăta desteritatea în oratorie, tipic și cântări. **Vășcău** la 29 martie v. 1912.

Adrian P. Deseanu protoprezbiter.

—□—

2—3

În conformitate cu concluzul Vener. Conzistor diecezan Nr. 332/912, prin aceasta se publică concurs pentru îndeplinirea parohiei de **clasa primă** din **B.-Comloș (Nagykomlós)** (comitatul **Torontál**) devenită vacantă prin promovarea parohului local **Mihai Păcățian** la parohia protoprezbiterală cu termen de recurgere de **30 zile** dela prima publicare în organul oficial „Biserica și Școala”.

Venitele acestei parohii sunt:

1. Sesiunea parohială cu grădinile apartinătoare.
2. Stolele și birul legal.
3. Eventualul ajutor de stat.

4. Alegându-l preot va avea să se îngrijească de locuință pentru sine; să supoarte toate dările publice după întreg venitul beneficiat; să catehizeze la toate școlile confesionale gr. ort. din loc fără altă remunerațiune (atăt la cursurile cotidiene cât și la cele de repetiție).

5. Alegându-l preot, când va substitui pe protoprezbiterul în funcțiunile din parohie, va beneficia jumătate ($\frac{1}{2}$) din stolele obveninde.

6. Parohia fiind de clasa primă, dela reflectanți să recere calificațiunea de cl. I-a, conform concluzului 84 al sinodului eparhial din 1910.

7. Reflectanții vor avea a se prezenta în sfânta biserică din loc cu observarea §-lui 33 din Regulamentul pentru parohii spre a-și arăta desteritatea în rituale și oratorie.

Recursele adresate comitetului parohial și ajustate conform presciselor §-lui 13 din Statutul-Organic și Regulamentul în vigoare, — sunt a se înainta Prea Onoratului Oficiu protoprezbiteral gr.-ort. român în **B.-Comloș (Nagykomlós)**, comitatul **Toontál**.

B.-Comloș, din ședința comitetului parohial, ținută la 20 ian. (2 febr).

Ioan Ristea,
preș. com. par.

Iulian Popescu,
not. com. par.

În conțelegere cu: *Mihai Păcățian*, protopop.

—□—

2—3

Licitațiune minuendă.

În urma ordinului V. Conzistor ort. rom. din **Arad** Nr. 1429/1912, prin aceasta se publică licitațiune minuendă, pentru zidirea de nou a unei biserici în comuna **Moroda** (**Marót** cott **Arad** p. **Apatetek**) pe ziua de **15/28 aprilie** 1912 la 3 oare p. m. în localul școlii gr.-or. rom. din loc.

1. Prețul de exclamare 18.769 cor. 59 fil.

2. Licitanții au se depună înainte de începerea licitațiunii un vadiu de 5% din prețul de exclamare în bani gata sau hârtie de valoare acceptabile.

3. Planul, preliminarul precum și condițiunile pentru licitațiunea minuendă se pot vedea la oficiul parohial din loc.

4; Pentru participarea la licitațiune sau pentru vederea celor de sub punct 3 licitanții nu pot să-și formeze nici un drept de diurnă sau spese de călătorie.

5. Comuna bisericăască își rezervă dreptul a da în întreprindere lucrările de edificare a bisericii, acelu reflectant, în care va avea mai multă încredere, fără privire la rezultatul licitațiunii.

Moroda 28 martie (10 aprilie) 1912.

Dimitrie Nica,
preș. com. par.

Zaharie Moga,
not. com. par.

În conțelegere cu: *Ioan Georgia*, protopresbiter.

—□—

2—3

Librăria Diecezană

Mare depozit în ornate, recvizite bisericesti și anume:

ORNATE (odăjdii) în cele mai variate execuțiuni după ritul bisericeii ortodoxe române,
 ♦ dela 50—1000 Coroane. ♦

POTIRE de aur, argint, bronz aurit, sau argintat dela
 ♦ 36 până la 200 Coroane. ♦

CRUCI pentru altare, pentru funcțiuni, din tot soiul de metal și lemn dela 4—100 Cor.

CĂDELNIȚE de bronz și argint dela 20—100 Coroane

CANDELE de argint dela
 ♦ 6 până la 100 Coroane. ♦

DISC cu stea de bronz și aur, dela 15 până la 50 Cor.

LITIER de tinichea și argint dela 60 până la 100 Cor.

CUTIE pentru mir și pentru cuminecătura celor bolnavi, din argint, cu prețul de 34 Cor.

ICOANE pictate pe pânză în diferite colori și mărimi, dela 8 până la 100 Coroane.

PRAZNICARE pe lemn ori tinichea dela 9—50 Cor.

EVANGHELIA cu litere latine și cirile legate mai simplu dela 24—40 Cor., în legătură mai fină 50—150 Cor.

APOSTOL, Octoichul cel mare, Ceaslov, Cazania, Mineile pe 12 luni, Moltivelnic cu litere latine sau cirile și cu toate celelalte necesare bisericilor noastre. La dorință servim la moment cu informațiuni ♦ și deslușiri mai detaliate. ♦

Cu stimă:

Librăria Diecezană.